



Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll 155

Tallinn, Toompea ja videosild

Teisipäev, 19. mai 2026

Algus 14.00, lõpp 15.50

Juhataja: Tõnis Lukas (aseesimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudusid: Liina Kersna, Signe Kivi, Madis Kallas

Kutsutud: Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusnõunik Margit Kiin (1. päevakorrapunkti juures); kultuuriminister Heidy Purga, ministri nõunik Karoliina Lorenz, loomingu asekanstler Xenia Joost, kultuuriväärtuste asekanstler Eili Lepik, kultuurilise mitmekesisuse asekanstler Eda Silberg ja spordi asekanstler Raido Mitt ning strateegia- ja innovatsiooniosakonna juhataja Reelika Väljaru, kultuuriministri töövarjud Ell Juhani ja Hans-Kaarel Laes (2. päevakorrapunkti juures);

Haridus- ja Teadusministeeriumi alus- ja põhihariduse osakonna juhataja Ott Oja ning alus- ja põhihariduse osakonna peaekspert Hele Liiv-Tellmann, Eesti Koolijuhtide Ühenduse esindaja, Tallinna Nõmme Põhikooli direktor Önnela Leedo-Küngas, Eesti Muuseumiühingu tegevjuht Anu Viltrop, Pimedate Ööde filmifestivali korraldaja Mikk Granström (3. päevakorrapunkti juures)

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning krediidiasutuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (767 SE II) teise lugemise ettevalmistamine
2. Kultuuriministri ülevaade 2025. aasta vastutusvaldkonna tegevustest ja arengutest, sh ülevaade spordipoliitika põhialuste täitmisest
3. Isamaa fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lahendada koolide korraldatud õppekäikude rahastamisel tekkinud segadus” eelnõu (867 OE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning krediidiasutuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (767 SE II) ettevalmistamine teiseks lugemiseks

Tõnis Lukas avas päevakorrapunkti arutelu ning lisas, et paneb hääletusele muudatusettepaneku, mis on täpsustatud koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM), Rahandusministeeriumi (RAM) ning krediidiasutustega.

1. Eelnõus teha järgmised muudatused:

„Muuta eelnõu punkti 28 (eel nõu esialgne punkt 22) järgmises sõnastuses:

„29) paragrahv § 44 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt

§ 44. Enne 2026/27. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepingute muutmise ja rakendamise seotud erisused

(1) Enne 2026/27. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepingutele kohaldatakse nende sõlmimise ajal kehtinud seaduse redaktsiooni, kui käesolevas paragrahvis ei ole sätestatud teisiti.

(2) Enne 2022/23. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepinguid võib krediitdiasutusega kokkuleppel muuta enne 2026. aasta 1. septembrit kehtinud redaktsioonis toodud tingimustele. Kui laenusaaja vastab käesoleva paragrahvi lõigetes 3 või 4 sätestatud tingimustele, võib õppelaenulepingut muuta nimetatud lõigete kohaselt.

(3) Laenusaaja, kellel ei ole enne 2026/27. õppeaasta algust sõlmitud kehtiva õppelaenulepinguga seotud õpingud lõppenud või kellel ei ole õpingute lõpetamisest seoses õppekava täitmisega täies mahus või muul põhjusel lõpetamisest möödunud rohkem kui 12 kuud või kes on nimetatud aja jooksul asunud jätkama õpinguid käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 nimetatud õppeasutuses ja õppevormis, võib krediitdiasutusega kokkuleppel muuta vastavat õppelaenulepingut käesolevas seaduses sätestatud tingimustele.

(4) Laenusaajal, kellel on enne 2026/27. õppeaasta algust sõlmitud kehtiva õppelaenulepinguga seotud õpingute lõpetamisest seoses õppekava täitmisega täies mahus või muul põhjusel lõpetamisest möödunud rohkem kui 12 kuud ja kes ei ole nimetatud 12 kuu jooksul asunud jätkama õpinguid käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 nimetatud õppeasutuses ja õppevormis, ei ole õigust krediitdiasutuselt taotleda selle õppelaenulepingu tingimuste muutmist käesolevas seaduses sätestatud tingimustele, sealhulgas laenu refinantseerimisel. Nimetatud õppelaenulepingus võib krediitdiasutusega kokkuleppel muuta intressimäära vastavalt käesolevas seaduses sätestatud tingimustele.

(5) Alates 2022/23. õppeaastast sõlmitud õppelaenulepingutele kohaldatakse riigi poolt krediitdiasutusele intressi vahe tasumisel käesoleva seaduse 2026. aasta 1. septembril jõustunud redaktsiooni § 16 lõike 6 teist lauset.

(6) Kui õppelaenulepingule rakendub käesoleva seaduse § 21 lõikes 1 sätestatud juhul riigitagatis ning õppelaenuleping on tagatud käendusega või hüpoteegiga Eestis asuvale kinnisvarale, lisab krediitdiasutus taotlusele peale § 23 lõikes 2 nimetatud dokumentide ka enne 2026/2027. õppeaastat sõlmitud käenduslepingu või pandilepingu ja selle kõikide lisade ära kirjad.“.

Selgitus: Eelnõu on täiendatud rakendussättega (ÕÕS § 44), mis reguleerib üleminekut uuele õppelaenu süsteemile alates 2026/27. õppeaastast. Säte on üles ehitatud kolmetasandiliseks – lõige 1 sätestab baasreegli, lõiked 2-4 on eriregulatsioonid lepingute muutmiseks ning lõiked 5 ja 6 reguleerivad spetsiifilisi tehnilisi küsimusi (intressi kompensatsioon, riigitagatis).

Muudatused on vajalikud, et tagada õigusselgus lepingute puhul, mis on sõlmitud erinevate regulatsioonide ajal (enne 2022/23, ajavahemikus 2022–2026 ning alates 2026/27), sätestada erisused sõltuvalt laenusaaja staatusest.

Rakendussätte kohaselt jäävad enne 2026/2027. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepingud üldjuhul kehtima nende sõlmimise ajal kehtinud tingimustel. Samas antakse laenusaajale, kellel ei ole veel tekkinud tagasimakse kohustust, võimalus viia kõik kehtivad õppelaenulepingud krediitdiasutusega kokkuleppel üle uuele regulatsioonile. Isikule, kellel tagasimakse kohustust on juba tekkinud ja kes ei ole õpinguid jätkanud, sellist õigust ei anta, kuid säilib võimalus muuta intressimäära vastavalt uuele regulatsioonile.

Muudatusega täpsustatakse ka intressi vahe hüvitamise korda ning nähakse ette täiendavad dokumendid riigitagatise rakendumise menetluses juhtudel, kui õppelaen on tagatud käenduse või hüpoteegiga.

Muudatus parandab regulatsiooni süsteemsust, vähendab tõlgendusriske ning tagab laenusaaajate võrdse kohtlemise.

Muudatusettepaneku § 44 lõige 1 sätestab üldise ajalise kohaldamisala.

Lõige 1 on klassikaline üleminekusäte, mis määrab, millist õigust kohaldada (vana vs uus regulatsioon) ning samas sisaldab reservatsiooni „kui käesolevas sättes ei ole sätestatud teisiti“. See teeb lõikest 1 üldnormi, mille suhtes teised lõikes on erandid. Sätte kohaselt säilib õiguselguse ja lepinguvabaduse põhimõttest tulenevalt üldreegel, et enne 2026/27. õppeaastat sõlmitud lepingutele kohaldatakse nende sõlmimise ajal kehtinud seaduse redaktsiooni. See on kooskõlas lepingu täitmisel järgitava põhimõttega, kus pooled peavad saama tugineda lepingu sõlmimise hetkel kehtinud õiguslikule raamistikule. See lõige välistab uue seaduse automaatse tagasiulatava mõju, välja arvatud juhtudel, kus järgnevad lõiked sätestavad teisiti.

Muudatusettepaneku § 44 lõige 2 sätestab enne 2022/23. õppeaastat sõlmitud lepingute erisused.

Käesolev lõige reguleerib kõige vanemaid kehtivaid lepinguid. Neid on võimalik krediidiastutusega kokkuleppel muuta enne 2026. aasta 1. septembrit kehtinud tingimustele. Enne 2022/23. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepingute puhul võib kohaldatav õigus ajateljel varieeruda mitme redaktsiooni lõikes. Seadusandja on teadlikult loobunud lahendusest, mille kohaselt tuleks iga konkreetse lepingu muutmisel rekonstrueerida selle kogu ajalooline õiguslik raamistik ning hinnata järjestikku kõigi vahepealsete seadusemuudatuste kohaldatavust (nt 2010., 2015., 2018. a redaktsioonid).

Selline lähenemine oleks ebaproportsionaalselt koormav, raskendaks ühtse rakenduspraktika kujunemist ning vähendaks õiguselgust.

Selle asemel nähakse ette fikseeritud referentsredaktsioon, milleks on enne 1. septembrit 2026 kehtinud seaduse redaktsioon. Tegemist on ajaliselt lähima tervikliku regulatsiooniga, mis võimaldab käsitleda varasemaid lepinguid ühtsel alusel, tagades samal ajal piisava kooskõla varasemate õigussuhetega ning õiguspärase ootuse kaitse.

Oluline on märkida, et kui laenusaaaja vastab lõigetes 3 või 4 toodud spetsiifilistele tingimustele, on võimalik üle minna ka uuemale redaktsioonile. See võimaldab paindlikkust isikutele, kes on pikaajalises õppes.

Muudatusettepaneku § 44 lõige 3 kehtestab aktiivses õppeprotsessis või selle vahetus järgus olevate laenusaaajate soodustingimused.

Tegemist on eelnõu ühe olulisema sättega, mis loob nn opt-in ehk vabatahtliku liitumise võimaluse uuele süsteemile. See säte on suunatud isikutele, kellel enne 2026/27. õppeaasta algust sõlmitud õppelaenu suhe on veel aktiivne või kes on hiljuti õpingud lõpetanud (kuni 12 kuud tagasi või on õpinguid jätkanud). Eesti Pangaliit on juhtinud tähelepanu sellele, et praktikas kasutatakse erinevaid õppelaenulepingute mudeleid – osa krediidiastutusi sõlmib ühe lepingu kogu õppeperioodiks, osa eraldi lepingu iga õppeaasta kohta. Kehtiva eelnõu sõnastuse puhul võib sellest tekkida olukord, kus sarnases olukorras olevate laenusaaajate õigused sõltuvad üksnes kasutatavast lepingumudelist. Muudatusega välditakse olukorda, kus näiteks bakalaureuseõppe ajal sõlmitud õppelaenulepingute muutmine ei oleks võimalik

pelgalt põhjusel, et nende õpingute lõpetamisest on möödunud üle 12 kuu, kuigi isik on jätkanud magistriõppes ning tal ei ole tekkinud õppelaenu tagasimaksekohustust.

Sellistel isikutel on õigus krediidasutusega kokkuleppel muuta oma õppelaenuleping (sh ka enne 2022/23 sõlmitud leping tulenevalt lõikes 2 sätestatud erisusele) täielikult vastavaks uuele, 2026/27. õppeaastast kehtivale redaktsioonile. See võimaldab laenusaaajatel üle minna uuele intressi- ja tagasimaksesüsteemile.

Säte ei riku õiguspärast ootust, sest muudatus toimub laenusaaaja ja panga kokkuleppel ning tegemist ei ole sundmuutusega. Säte on proportsionaalne kuna eristab sihtrühmadena aktiivsed õppurid ning ammu lõpetanud isikud, kes on asunud juba laenu tagasi maksma.

Muudatusettepaneku § 44 lõige 4 sätestab piirangud neile laenusaaajatele, kes on oma õpingud lõpetanud.

Isikutele, kellel on enne 2026/27. õppeaasta algust sõlmitud õppelaenuga seotud õpingute lõppemisest möödunud rohkem kui 12 kuud ja kes ei ole õpinguid jätkanud (st on asunud laenu tagasi maksma vastavalt ÕÕS § 18 lõikele 1), kohaldatakse rangemaid piiranguid. Neil puudub õigus nõuda lepingu tingimuste täielikku muutmist uue seaduse kohaselt (sh refinantseerimist).

Küll aga on sätestatud oluline erand: poolte kokkuleppel võib muuta intressimäära vastavalt uue seaduse tingimustele. Kuna intressimäär on ÕÕS § 16 lg 5 kohaselt seotud euriboriga, annab see võimaluse ühtlustada intressikoormust ka neil laenusaaajatel, kelle põhileping jääb vana redaktsiooni reguleerida, võimaldades ka vanemate laenude puhul turutingimustele vastavat intressi.

Muudatusettepaneku § 44 lõike 5 kohaselt ühtlustatakse intressi vahe tasumise kord.

Sättega nähakse ette, et alates 2022/23. õppeaastast sõlmitud lepingute puhul kohaldatakse riigipoolse intressi tasumisel uut terminoloogiat ja korda. Seaduses asendatakse termin "intressivahe" terminiga "intressi vahe". See on tehniline muudatus, mis tuleneb asjaolust, et riik ei tasu enam fikseeritud määra ja kommertsmäära vahet, vaid konkreetset osa intressist, mida laenusaaaja ise ei kata. Selle lõike eesmärk on ühtlustada riigipoolne intressi vahe kompenseerimise mehhanism kõigile lepingutele, mis on sõlmitud alates 2022/23. õppeaastast. See tagab riigieelarve seisukohalt ühtse ja prognoositava intressitoetuse süsteemi, sõltumata sellest, kas laen on võetud nt 2022. või 2025. aastal.

Muudatusettepaneku § 44 lõige 6 reguleeritakse riigitagatise rakendamise dokumentatsiooniga seotud sätted.

See lõige on protseduuriline ja seotud riigitagatise sissenõudmisega. Lõige 6 täpsustab tõendamiskoormist ja esitatavaid dokumente olukorras, kus riigitagatis realiseerub. Kuna vanemad lepingud võivad olla tagatud teistsugustel alustel, kohustatakse krediidasutust esitama lisaks ÕÕS § 23 lg 2 loetletud dokumentidele ka kõik enne 2026/27. õppeaastat sõlmitud tagatislepingute (käendus- või pandilepingud) ära kirjad.

Kultuurikomisjon

Carina Rikarti sõnul oli vahepeal küsimuse all, kas eelnõust tulenevate muudatuste rakendamisega seoses peaks muutma kehtiva seaduse rakendussätet §-s 44, mis puudutab ainult enne 2022/23. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepinguid ning lisama uue §-i 45 enne 2026/27. õppeaastat sõlmitud õppelaenulepingute kohta või on õigusselguse aspektist

korrektsem muuta ÕÕSi § 44 selliselt, et see hõlmaks üleminekusätetes mõlemad perioodid, sest nad on omavahel seotud. Rakendajad leidsid, et varasemaid õppelaenulepinguid puudutavad üleminekusätted tuleks koondada ühte paragrahvi, hõlmates kõiki enne 2026/2027 õppeaastat sõlmitud lepinguid. HTM on lisanud muudatusettepanekule ka asjakohased põhjendused.

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Tõnis Lukas, Vadim Belobrovstev, Helle-Moonika Helme, Margit Sutrop, Kadri Tali)

Helle-Moonika Helme viitas kultuurikomisjoni poolt arvestatud EKRE fraktsiooni muudatusettepanekule.

H-M. Helme küsis, millised oleksid komisjoni järgmised sammud juhul, kui täiskogu kinnitab muudatusettepaneku, arvestades sellega kaasnevat täiendavat finantskohustusi.

Carina Rikart selgitas, et protseduuriliselt jääb ettepanek eelnõusse ning selle üle otsustab täiskogu. C. Rikart lisas, et ministriumid on juhtinud tähelepanu, et muudatusettepanekuga kaasnevate kulustega ei ole riigieelarves arvestatud ning selle rakendamine tooks kaasa märkimisväärse koormuse riigieelarvele ja rakendusprobleemid. Seetõttu tuleks muudatusettepaneku sellisel kujul toetamise korral täiskogus eelnõu teine lugemine katkestada.

Tõnis Lukas lisas, et juhul kui muudatusettepanek hääletatakse täiskogu poolt eelnõusse, siis peab kultuurikomisjon sellega edasi tegelema.

2. Kultuuriministri ülevaade 2025. aasta vastutusvaldkonna tegevustest ja arengutest, sh ülevaade spordipoliitika põhialuste täitmisest

Tõnis Lukas avas päevakorrapunkti ning andis sõna kultuuriministrile.

Heidy Purga andis ülevaate 2025. aasta kultuuripoliitika elluviimisest riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ raames, keskendudes peamistele tulemusnäitajatele, eelarvemuudatustele ning kultuuri- ja spordivaldkonna olulisematele tegevustele (lisa 1).

Kadri Tali küsis, kuidas jaotati 2026. aastal rahvusvahelise nähtavuse tõstmiseks ette nähtud 1 miljoni euro suurune lisarahastus ning kas see jagunes paljude organisatsioonide vahel või koondus vähestele saajatele.

K. Tali sõnul vähenes toetuse laienemisel riigiasutustele erakollektiividele suunatud rahastus, eelkõige festivalide arvelt, kuigi mõlemad osalesid samades taotlusvoorudes.

Heidy Purga vastas, et 1 miljoni euro suurune lisarahastus jaotati kahe meetme vahel - „Eesti rahvusvahelistumine“ ja „Eesti kultuur maailmas“. Saajate ringi laiendati, võimaldades osaleda ka sihtasutustel, sh ERSO-l, arvestades kulude kasvu ja piiratud erarahastust. „Eesti kultuur maailmas“ meetmes osalemine oli avatud kõigile.

H. Purga lisas, et tema meetmete komisjonide töös ei osale.

Kadri Tali küsis, kes said toetust „Eesti kultuur maailmas“ meetmest, millised olid riigi prioriteedid ning kas tegemist oli ekspordimeetmega, mis tõi ka välismaist tulu. Lisaks palus K. Tali selgitada kultuurirahastuse ja kultuurirahastuse lisarahastuse jaotust ning selle andmise korda.

Heidy Purga rõhutas, et kultuurirahastus ja kultuurirahastus on eraldi meetmed.

H. Purga sõnul loodi Kultuuriministeeriumi (KUM) haldusala jaoks erakorraline toetusmeede,

et leevendada HTM poolt tekitatud segaduse (õppekäikude rahastamine) mõju, mille tõttu vähenes kultuuriasutuste külastatavus, sh laste osalus, ligikaudu 30%. Meetme eesmärk oli tagada, et lapsed saaksid jätkata kultuuris osalemist.

Kadri Tali küsis, kas meetme puhul oli tegemist avaliku konkursiga.

Reelika Väljaru vastas, et toetus suunati KUM haldusala asutustele. Enne seda peeti arutelusid muuseumiühingu, teatriliidu ja teiste valdkonna esindajatega, et leida piiratud vahendite kasutamiseks sobiv lahendus. Lepiti kokku rakendada ühekordset toetust KUMi haldusala asutustele, kellel olid valmis programmid ja võimekus neid kiiresti pakkuda.

Kadri Tali sõnul eiras kõnealune KUMi meede eraorganisatsioone, suunates varjatud lisarahastust haldusalale ning moonutades konkurentsi.

K. Tali lisas, et erakollektiivid on teinud aastaid 27 000 lapsele tasuta üritusi. Nüüd on KUM suunanud toetuse haldusala sihtasutustele, kes pakuvad samuti justkui tasuta teenust, kuid riigi rahastusel.

Reelika Väljaru selgitas, et konkurss oli avalik. Meetme eesmärk oli toetada lapsi ja kompenseerida segadusest tingitud mõju, mitte eelistada haldusala asutusi.

Kadri Tali sõnas, et huviharidus kuulub HTM ning tippkultuur KUM haldusalasse. K. Tali küsis, kas KUM panus huviharidusse ei vähenda toetust kultuuritegijatele.

Reelika Väljaru täpsustas, et kultuuriharidus on osa üldharidusest ja peab olema seotud õppekavaga. Erinevalt huviharidusest, mis toimub vabatahtlikult väljaspool koolipäeva, eeldab kultuuriharidus õpitava reflekteerimist õppetöös.

Helle-Moonika Helme arvamuse kohaselt ei vasta rahvaraamatukogude reformi tegelik mõju ministri poolt esitatud positiivsele kuvandile. Ta viitas rahvaraamatukogu seaduse eelnõu tagasisidele, mille kohaselt võib eelnõu vähendada näiteks Läänemaa Keskraamatukogu rahastust üle 100 000 euro aastas, tuues kaasa koondamised ning vajaduse pöörduda kohaliku omavalitsuse poole. H.-M. Helme sõnul ei pruugi reformi tulemusel rahastus jõuda vajalikul määral sihtkohta, mis võib mõjutada ka lugemisharjumusi.

H.-M. Helme küsis, kas sarnaseid probleeme on ilmnenud ka mujal ning kuidas see haakub ministri poolt esitatud ülevaate ja lubadusega, tagada raamatukogude jätkusuutlikkus.

Heidy Purga vastas, et riik ei saa raamatukogusid sulgeda, kuna need kuuluvad kohalikele omavalitsustele. 1998. aastast kehtiv rahvaraamatukogude seaduse regulatsioon ja riiklikud ülesanded on ajas muutunud ning osa neist ülesannetest (näit bibliograafia kogumine jne) on kadunud. Ülesannete ja rahastuse kasutamine omavalitsustes on erinev ning seda ei ole võimalik üheselt hinnata. Seetõttu korrastatakse süsteemi, viies teenused ühtsetele alustele, sealhulgas arendades ühtset andmebaasi, koolitusi ja teenuse toimimist.

Margit Sutrop küsis venekeelse erameedia toetamise kohta, paludes selgitada toetuse saajaid, meetme eesmärki ning selle mõju meediatarbimisele ja Eesti informuumi lõimumisele.

Heidy Purga selgitas, et venekeelse erameedia toetamine käivitati pärast Ukraina sõja algust ja meediakanalite piiramist, et hoida venekeelne elanikkond Eesti informuumis. Toetus jagatakse avaliku konkursi alusel ning peamised saajad on olnud Põhjarannik, Rus Postimees ja Delfi Rus. Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) rahastus toimub eraldi.

Ministri sõnul on toetuse keskmine maht umbes 300 000 eurot ning selle mõju hinnatakse info kättesaadavuse ja ühiskondlikus arutelus osalemise kaudu. Esialgne tagasiside on olnud positiivne.

Reelika Väljaru lisas, et KUM-il on venekeelse erameedia toetamise kohta olemas põhjalik kokkuvõte, mida saab vajadusel jagada. R. Väljaru sõnul tuleb toetuse saamiseks täita selged kriteeriumid, sh kasvatada jälgijaskonda ja tagada sisuloo me maht. Kõik toetuse saajad on seatud eesmärgid täitnud või ületanud.

Margit Sutrop küsis, kuidas suureneb eestikeelse meedia tarbimine antud info valguses. M. Sutrop rõhutas, et eesmärk peaks olema eestikeelse meedia tarbimise kasv, mitte üksnes venekeelse meedia asendamine teiste kanalitega.

Reelika Väljaru sõnul on üheks põhimõddikuks usaldusväärsus, mida hinnatakse eeskätt ERRi vene- ja eestikeelse elanikkonna lõikes. Venekeelse elanikkonna usaldus meedia vastu on langenud, sh ERRi vastu, mis on vähendanud ka vaatajaskonda. Seetõttu on vaja suurendada sisuloomeks vahendeid, et parandada sisu atraktiivsust. Rõhk on ERRi ja erameedia koostööl.

Heidy Purga lisas, et Ida-Virumaa noored ei tarbinud Eesti meediat ega osalenud Eesti informumis, vaid jälgisid peamiselt välis- ja Venemaa meediat. Seetõttu puudus neil side Eesti meediaga. H. Purga sõnul on meediaväljaanded pakkunud arutelude käigus lahendusi selle sideme loomiseks ning näinud ka lugejaskonna kasvu. Minister lisas, et väljakutseid jätkub.

Margit Sutrop küsis, kas riik monitoorib meediakanalite usaldusväärsust ning elanikkonna infotarbimist, sh allikaid ja usaldust, mis on oluline kriisivalmiduse ja julgeoleku seisukohalt. M. Sutrop küsis, kas erameedia poolt kogutud andmeid kasutatakse ka riiklikult.

Reelika Väljaru vastas, et KUM on viimased 2–3 aastat tellinud meediauuringuid ning kasutab lisaks ka integratsiooni monitooringu andmeid. Uuringud keskenduvad usaldusväärsele ning nende tulemusi kasutatakse poliitikakujundamisel.

Helle-Moonika Helme märkis, et 1 miljoni euro suurune toetus ei pruugi eesmärki täita, kuna riigi võimalused jäävad alla rahvusvaheliste meediaplatvormide propaganda mõjule, mis seab kahtluse alla meetme tõhususe.

Heidy Purga nõustus, et tegemist on infoühiskonna konfliktiga, kus vastaspoolel on märkimisväärne ressursieelis. Ta rõhutas, et riik ei saa platvormi piirata, kuid saab toetada oma informumi ja pakkuda usaldusväärset sisu. Meetme eesmärk ongi selle võimekuse tugevdamine, kuigi väljakutsed püsivad.

Tõnis Lukas sõnas, et lõimumisel tuleb seada realistlikud eesmärgid, arvestades sõjapropaganda mõju ja piiratud võimalusi kaasata kõiki sihtrühmi. T. Lukas rõhutas vajadust hoida selgeid põhimõtteid ning vältida ebarealistlikke ootusi.

Margit Sutrop tegi ettepaneku käsitleda infotarbimist kultuurikomisjonis eraldi teemana.

Tõnis Lukas tänas ministrit Eesti Raamatuaasta elluviimise eest, märkides selle nähtavust ja positiivset vastuvõttu. T. Lukas küsis, kui suur on kavandatud rahastus kultuurirahastusele ja milline on selle realistlik maht.

Heidy Purga vastas, et kultuurirahastuse praegune rahastus (1,5 mln eurot) põhikooliõpilastele võimaldab keskmiselt ühe õppekäigu aastas õpilase kohta (u 11 eurot õpilase kohta), mis on ebapiisav. Miinimumprogramm, e rahastuse tõstmine 30 euronit põhikooli õpilase kohta, nõuaks ligikaudu 2,5 mln eurot lisaraha, mida on plaanis riigieelarve läbirääkimistel ka taotleda. H. Purga rõhutas vajadust suurendada kultuurirahastust järk-järgult ning lisas, et on ka teisi õppekäike, mida kultuurirahastus ei kata. Seetõttu on vajadus arutada HTM-iga teiste õppekäikude rahastamist, sh lapsevanemate ja kohalike omavalitsuste rolli.

Tõnis Lukas küsis, kuidas kasutatakse Team Estonia 2 miljoni euro suurust lisarahastust ning kas see jõuab sihipäraselt tippporti.

Raido Mitt vastas, et Team Estonia rahastus on järgmisel aastal kärpes, kuid EOK ettepanekul jaotati umbes 1,3 mln eurot tippportlaste, noorte ja koondiste toetuseks ning ülejäänud osa jäeti reservi, et katta praeguse seisuga võimalikku järgmise aasta kärbet.

Tõnis Lukas küsis, kas lubatud lisarahastus suunatakse täielikult sihtotstarbeliselt või tehakse ümberpaigutusi. Kuidas tagatakse, et toetus jõuab tippportlasteni.

Raido Mitt kinnitas, et raha mujale paigutatud ei ole ning kogu raha jõuab tippportlasteni.

Tõnis Lukas küsis, kuidas on jaotatud lõimumise ja keeleõppe vastutus KUM-i ja HTM-i vahel.

Eda Silberg vastas, et valdkonnas on viimastel aastatel toimunud olulisi muutusi ning täiskasvanute keeleõpet mõjutavad nii riiklikud kui ka Euroopa Liidu otsused. Alates juunist peab Eesti pakkuma EL rändepakti alusel rahvusvahelise kaitse taotlejatele keeleõpet kohanemisprogrammi raames, mille eest vastutab KUM.

Eda Silberg lisas, et eelmise aasta lõpus ja käesoleva aasta alguses keskendusid täiskasvanute keeleõppega seotud arutelud kutsealuste keeleõppele. Aruteludes osalesid ka HTM esindajad asekantsleri tasandil. Ühiselt lepidi kokku, et kutsealuste keeleõpe kuulub KUMi haldusalasse ning teenust pakub Integratsiooni Sihtasutus, kellel on selleks terviklik lahendus koos klienditeekonna jälgimise, nõustamise ja muude tugiteenustega. E. Silbergi sõnul jätkuvad arutelud HTM-iga ning nende seisukohta oodatakse aasta lõpuks. Praegu on kaks peamist keeleõppe pakkujat KUM ja Töötukassa ning suurem osa teenustest on koondunud nende kahe pakkuja kätte. Kuigi rahastajaid on erinevaid, ei ole see takistanud Integratsiooni Sihtasutusel pakkuda terviklikke lahendusi täiskasvanute kohanemise ja lõimumise toetamiseks.

Tõnis Lukas küsis, kas on räägitud Integratsiooni Sihtasutuse ülevõtmisest HTM haldusalasse.

Eda Silberg kinnitas, et sellest ei ole räägitud.

Kadri Tali sõnas, et tal on kultuuripoliitika osas erinev vaade, rõhutades tippkultuuri rolli, mis vajab riigi tuge. K. Tali küsis, kas on kavas parandada lavategijate, sh muusikute, tantsijate ja näitlejate palgatingimusi.

Heidy Purga vastas, et 2026. aastal tõusis kultuuritöötaja miinimumpalk. Minister rõhutas vajadust kujundada palgatõus jätkusuutlikult, vältides pikki vaheaegu. Edaspidi on fookus pigem palgafondi suurendamisel, et anda asutustele suurem paindlikkus.

Kadri Tali sõnas, et tema küsimus puudutab eelkõige tippkultuuri esindajaid. K. Tali küsis, kas on plaan keskenduda rohkem juhtivatele institutsioonidele, nagu Estonia ja ERSO ning parandada nende palgatingimusi.

Heidy Purga vastas, et ERSO ja Estonia erinevad juriidilise vormi poolest. Estonia on avalik-õiguslik asutus ning ERSO on sihtasutus. Avalik-õiguslikke asutusi käsitletakse kindlasti riigieelarve läbirääkimistel, sh käibemaksuprobleemi, mis tähendab, et need asutused ei saa teenuseid käibemaksuga osutada, kuid peavad teenused käibemaksuga ostma, mis seab nad võrreldes teistega ebasoodsamasse olukorda. Sihtasutused tegutsevad sarnaselt äriühingutele, kus juhtidel on suurem otsustusõigus, sh palkade kujundamisel. Riik saab neid toetada palgakomponendi kaudu.

Kari Tali küsis, kas KUM algatusel pakutud kuni 100-eurost sporditoetust töötajatele on kavas laiendada ka kultuuritegevustele ning millises menetlusetapis see ettepanek on. Lisaks soovis K. Tali teada, kas eraettevõtetal on võimalik toetada töötajate osalemist spordi- ja kultuuritegevustes.

Tõnis Lukas sõnul on tegemist maksusoodustusega, mille alusel töötajate kehalise aktiivsuse toetamine ei kuulu erisoodustusmaksu alla. T. Lukase sõnul võiks analoogset lahendust kaaluda ka kultuuritegevuste puhul, kuna praegu maksustatakse tööandja poolt töötajatele ostetud teatripiletid erisoodustusena.

Heidy Purga vastas, et kokkulepet kultuuri nõ Stebby rakendamiseks ei ole Rahandusministeeriumiga saavutatud.

Tõnis Lukas tänas osalejaid arutelu eest.

3. Isamaa fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lahendada koolide õppekäikude rahastamisel tekkinud segadus” eelnõu (867 OE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks

Tõnis Lukas avas päevakorrapunkti arutelu ning sõnas, et Isamaa fraktsiooni algatatud otsuse eelnõus tõstatatud teema, lahendada koolide õppekäikude rahastamisel tekkinud segadus, on olnud tähelepanu all mitmest vaatenurgast. Ka kultuuriminister tõdes, andes ülevaadet 2025. aasta vastutusvaldkonna tegevustest ja arengutest, et valdkonnas valitseb segadus ning HTM juhendmaterjalid ei ole veel lõplikult valmis. Seetõttu on asjakohane viia otsuse eelnõu arutelu täiskogusse ning teha Vabariigi Valitsusele vastav ettepanek olukorra lahendamiseks.

Ott Oja sõnul andis HTM kõnealuse õppekäikude juhendmaterjali välja nädal tagasi ning levitas seda nii avalikkusele kui ka koolivõrgustikes. Juhend töötati välja koostöös huvirühmade esindajatega ning selle eesmärk oli sõnastada senised põhimõtted selgemalt ja koolidele toetavamalt. O. Oja hinnangul on senine tagasiside olnud positiivne ning suuremast murekohast on üle saadud, kuid lõpliku hinnangu saavad anda huvirühmad.

Tõnis Lukas küsis, kas HTM ja KUM vaheline koostöö ning igapäevane suhtlus toimib, et vältida edasist segadust, eriti seoses kultuurirahastuse leidmisega.

Ott Oja vastas, et juhendmaterjali koostamise käigus kohtuti eri osapooltega, kuid KUMi ei kaasatud ühe laua taha.

Mikk Granström selgitas, et aprilli alguses tehtud avaliku pöördumise ajendiks oli suur mure, kuna õppekäigud olid sisuliselt seiskunud ja koolid ei julgenud kultuuriasutusi külastada. Nädal või poolteist tagasi avaldati HTM selgitav materjal, mis on praegu parim võimalik lahendus. Varasema juhendi eemaldamine kodulehelt aitas vähendada segadust, sest selles oli palju keelde ja piiranguid.

M. Granström rõhutas, et nüüd tuleb taastada õpetajate ja koolijuhtide kindlus, et nad võivad õppekäike korraldada ja vajadusel klassiraha koguda, kartmata eksida.

Kultuurirahastus on tervitatav, kuid ka lastevanemate panus jääb tema sõnul oluliseks. Kultuuriasutused püüavad hoida oma osalustasud võimalikult madalad ning rahapuuduse tõttu ei tohi ühtegi õpilast kõrvale jätta.

M. Granström lisas, et viimase kahe kuuga on jõutud lahendusele lähemale, kuid õpetajate täielik usaldus tuleb veel taastada.

Õnnela Leedo-Küngas sõnas, et koolijuhid soovivad teema vaibumist ja töörahu, et jätkata õppekäikude korraldamist senises harjumuspärases rütmis. Tema hinnangul ei sisalda uus juhend sisuliselt midagi uut, sest koolid ongi seni samadel põhimõtetel toimunud. Kui teema kaob avalikkuse ja meedia tähelepanu alt, on koolidel sügisest lihtsam tavapärase korralduse juurde naasta. Muuseumikülastused on õpilastele vajalikud ja õpetajate poolt praktiliselt hästi korraldatavad.

Anu Viltrop sõnas, et uus juhendmaterjal on koolidele edastatud, kuid selle mõju muuseumidele saab täpsemalt hinnata pärast kooliaasta lõppu. A. Viltropi sõnul ei ole lapsevanemate panust mõistlik tõrjuda. Suurim probleem on jätkuvalt transport, mille kallinemine piirab osalemist ka siis, kui muuseumitunnid on tasuta. Seetõttu on kultuurirahastus oluline ning seda võiks laiendada ka gümnaasiumiastmele. A. Viltropi lisas, et koolijuhtide hinnangut töörahu vajadusele tuleb usaldada.

Helle-Moonika Helme sõnas, et tekkinud olukord on järjekordne näide läbimõtle mata kommunikatsioonist. H.-M. Helme sõnul on lapsevanemad panustanud nii keerulisematel kui ka lihtsamatel aegadel ning selline osalus seob neid rohkem haridussüsteemi ja kooliga. Samas rõhutas ta, et rahapuuduse tõttu ei tohi ükski laps kõrvale jääda.

H.-M. Helme küsis, kas ei oleks mõistlik naasta varasema korralduse juurde, kus lapsevanemate panus õppekäikude rahastamisse oli loomulik osa kooli ja kodu koostööst.

Hele Liiv-Tellmann selgitas, et õppekäikude rahastamise põhimõtted ei ole muutunud ning uut määrust ei ole kehtestatud.

H. Liiv-Tellmanni sõnul vallandus arutelu pärast üksikjuhtumit, kus ühe kooli lapsevanematelt küsiti raha nii õppekäikude kui ka õppetööga seotud tegevuste eest. Selle peale tegi Tallinna Haridusamet koolile ettekirjutuse, et raha küsida ei tohi. Selle järel ajakohastas HTM 2016. aastast pärinevat juhendit, eemaldades aegunud mõisted, kuid muus osas juhendit ei muudetud. Seetõttu võis ekslikult jääda mulje, nagu oleks HTM kehtestanud uue korra. Põhimõte on, et õpilasele kohustuslikud ja õpitulemusi mõjutavad tegevused peavad olema kooli poolt tasuta. Lapsevanemad võivad rahastada vabatahtlikke tegevusi.

Tõnis Lukas palus täpsustada, millise õppetööga seotud tegevuse eest kool lapsevanematelt raha küsis.

Hele Liiv-Tellmann vastas, et jutt käis talviste suusatundide ja ujumistundide lisatasudest. H. Liiv-Tellmann lisas, et kooli teavitust jättis eksliku mulje, nagu oleks lapsevanematelt raha küsimise keeld tulnud HTM-ilt, kuigi see lähtus koolipidajast.

Ott Oja lisas, et kuna juhendit on ekslikult käsitatud käsuna, nimetatakse seda nüüd selgitavaks materjaliks. Selle eesmärk on üksnes aidata koolidel seadust paremini mõista.

Margit Sutrop küsis, kui laialt on selgitav materjal praegu kättesaadav ja kas kõik osapooled, sh eelnõu esitanud Isamaa fraktsioon, on sellega tutvunud.

M. Sutrop soovis teada, kas koalitsioonil ja opositsioonil on selles küsimuses olnud võrdne ligipääs infole ning kas arutelu jätkamine on vajalik, kui materjal on osapooltega juba läbi räägitud.

Tõnis Lukas vastas, et kultuuriminister viitas tänasel istungil valdkonnas valitsevale segadusele ning sõnumile, et juhendmaterjal ei ole ikka veel lõplikult valmis. T. Lukase sõnul on küsimusi endiselt õppekäikude rahastamise, kultuurirahastuse ulatuse, transpordi ja muude õppekavaga seotud käikude osas. T. Lukas rõhutas, et teema arutamine täiskogus annab võimaluse kinnitada avalikult, kas kõik küsimused, sh transpordi ja lapsevanemate osaluse küsimus, on lahendatud.

Kadri Tali sõnas, et koolid ja inimesed vajavad töörahu ning neid ei tohiks kasutada poliitilisteks vaidlusteks.

K. Tali küsis, kas KUMi haldusala piletikompensatsiooni meede oleks kultuuriasutustele abiks.

Anu Viltrop vastas, et olukorra tegeliku mõju hindamiseks tuleb kokku lugeda tellitud haridusprogrammide ja muuseumidesse jõudnud laste arv.

Tüvimure on, kas laps pääseb kultuurile ligi või mitte. KUMi kompensatsioonimeede jagati laiali minikonkursi raames KUMi haldusalas olevatele muuseumidele, teatritele ja teistele kultuuriasutustele. Meetmes olid erinevad kriteeriumid, millest üks oli „regionaalsed eelistused“. Täna on võimalus pakkuda ka tasuta muuseumitundi. Kui näiteks Tõrva lapsed soovivad tulla Eesti Tervisemuuseumisse, võib transpordikulu osutada suureks probleemiks.

Mikk Granström vastas, et piletikompensatsiooni meede on tervitatav, kuid ei hõlma MTÜ-sid, kes samuti koolidele kultuuriprogramme pakuvad.

M. Granström lisas, et probleemi tekitas suur kommunikatsioonisegadus. Sõnumid peavad olema koolidele ja õpetajatele selged. Koolijuhtide otsustusvõimet tuleb usaldada, et kool saaks võimalikud erimeelsused ise lahendada.

Õnnela Leedo-Küngas lisas, et segane kommunikatsioon tekitab ebamugavusi ka lapsevanematele. Õ. Leedo-Küngas rõhutas koolijuhtide nimel, et eriti maapiirkondade laste õppekäike piirab eeskätt transpordikulu. Tuleks otsida võimalusi toetada just kaugemalt muuseumidesse, teatritesse ja kontsertidele jõudmist, sest piletikuludega suudavad kohalikud omavalitsused ja lapsevanemad enamasti paremini toime tulla.

Carina Rikart selgitas, et vastavalt Riigikogu õigus- ja analüüsiosakonna arvamusele vajab eelnõu vastuvõtmiseks 51 poolthäält.

Tõnis Lukas tänas arutelu eest ning soovitas HTM-i esindajatel jätkata igapäevast suhtlust KUM-i kolleegidega, et läbi rääkida võimalikud eriarvamused.

T. Lukas tegi ettepaneku võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus ning määrata juhtivkomisjoni esindajaks Helle-Moonika Helme.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 03.06.2026 14:00 (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

3.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Helle-Moonika Helme (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

4. Info ja muud küsimused

Infot ei edastatud ja muid küsimusi ei tõstatatud

(allkirjastatud digitaalselt)
Tõnis Lukas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija